

RONIOCI POD LEDOM

KAŚKA BRYLA

ROMAN

LEYKAM
international

KAŚKA BRYLA
RONIOCI POD LEDOM

LEYKAM international

NAKLADNIK
Leykam international d.o.o.
Ilica 42, HR-10000 Zagreb
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA
Jürgen Ehgartner

UREDNIKA
Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S NJEMAČKOGA
Stjepanka Pranjković

LEKTURA I KOREKTURA
Neli Mindoljević

© 2024 Leykam international d.o.o., Zagreb
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati,
fotokopirati ni na bilo koji drugi način reproducirati
bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

© of the translation: S. Fischer Foundation
by order of TRADUKI.

Naslov originala: „Die Eistaucher“
© 2022 Residenz Verlag GmbH, Salzburg - Wien

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
i medija
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture
and Media

 Bundesministerium
Kunst, Kultur,
öffentlicher Dienst und Sport

Gefördert durch das Bundesministerium Kunst,
Kultur, öffentlicher Dienst und Sport Österreich.

ISBN 978-953-340-180-5

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001221924.

ILUSTRACIJA NA NASLOVNICI
Shutterstock

KAŠKA BRYLA
RONIOCI POD LEDOM

roman

S njemačkoga prevela
Stjepanka Pranjković

Zagreb, 2024.

Za Władysława Monikę Sułkowską Bryła

SADRŽAJ

9 Kamp	11
<i>1 Sve</i>	18
8 Loaded Dervish Sama	41
<i>2 Horla</i>	50
7 S onu stranu krivnje i kajanja	75
<i>3 Franziska Fellbaum</i>	83
6 Otpor svijeta	113
<i>4 Kovanice</i>	121
5 Da si i Bog.	137
<i>5 Ono najljepše</i>	145
4 Radikalno prihvatanje	171
<i>6 Avangarda</i>	179
3 Tko još voli čovječanstvo?	207
<i>7 Izdaja</i>	213
2 Bijeli zidovi	231
<i>8 Maja</i>	238
1 Lažna saveznica	267
<i>9 Pustiti nizbrdici da te povuče</i>	274
10 Ljubav	287

*Everything can be used
except what is wasteful
you will need
to remember this when accused of destruction.*

Audre Lorde

9

KAMP

Vani metem prvo lišće kad ga izdaleka ugledam kako dolazi. Sunce me zasljepljuje sa strane i ja zastanem. Sezona kampiranja zapravo je već gotova. Činjenica da stiže tako kasno jedina je upadljiva. Svejedno donosi neki nemir. Naučio sam to s vremenom: najprije locirati osjećaj u tijelu, imenovati ga i naposljetku tražiti njegov izvor. U međuvremenu se odvija automatski. Otad je ipak prošlo dvadeset godina. Premda se najčešće prisjećam u rujnu.

Onda ponekad mislim da sve to samo umišljam. Da se ništa od toga nije doista dogodilo i da Franziska Fellbaum negdje živi sretna s Peterom. I da je Jakob već velik. Ne kao naš Jakob, koji je još dijete.

Ako dan završi s tom mišlju, noću spavam mirno i nemam noćne more. Tijekom onih noći koje slijede za onim drugim danima, jedva spavam, i umjesto toga ispod kreveta izvlačim Igin *longboard* i njime odlazim u prošlost. Tako si to valja zamisliti.

On stoji ispred mene držeći maleni rječnik i mumlja: „*Nocleg? Nie mam namiot.*” Tek sad odlaže ruksak. Kao da je dosad bilo previše riskantno. Što da sam mu odmah rekao da mora otići. Martin, kaže i pruži mi ruku. Ja kažem: Saša, pa se rukujem s njim. Zapravo poznajemo jedan drugoga, mislim.

Kako stoji i smješka se. Kako lista po svome malom rječniku. Nije stariji od mene. Zašto nema pametni telefon? Tko u 2016. godini nema pametni telefon? Ruksak

i cipele, oboje potpuno novo. Kao da je kupio te stvari samo da bi se mogao uspeti na brdo do moga kampa i prezentirati mi ih.

Kažem mu: „Sve su kabine još slobodne. Malo dalje uzbrdo. Posljednja u nizu i najljepša nalazi se tik uza šumu.” Pa pokažem prema sjeveru u smjeru hladnoće. On kimne. Svaka bi druga osoba smjesta pitala: govorite njemački? Bez stranog naglaska? Odakle dolazite?

Ali on to zna, razmišljam, no pojave mi se sumnje. Samo umišljam. Ne mogu znati takvo što. Otkud bih znao? Opet sam nešto pobrkao.

Danas živimo u prirodnom rezervatu. U raj. Iga i Jess i Jakob i ja. Gotovo obitelj. Ako ćemo tako. Jednom godišnje dolazi Ras. Onda smo svi na broju.

Iako još uvijek ne razumijem tko je Martin i što želi od mene. Pri pogledu na njega nestaju sve sumnje i sa sigurnošću mogu tvrditi da ništa od onoga što se dogodilo prije dvadeset godina nije tek plod moje mašte. Da se ništa od toga ne može promijeniti unatoč *longboardu*, usprkos našoj dobroj volji.

„Oprostite”, kaže on i ja primijetim da sam ponovno odlutao u mislima. To nije dobro. Moram se sabrati, ako ni zbog čega drugoga, onda zbog opasnosti da bi se moje slutnje mogle obistiniti. Zato odlazim u kuću i donosim ključ. Pritom bacam pogled na svoj pametni telefon. Tri poruke od Ige.

Krećemo se prema zadnjoj kabini. Ondje počinje šuma, divljina s medvjedima i vukovima, koji tijekom ljeta bježe pred turistima. Ubrzo će ponovno doći bliže. Iga kaže da se to može izračunati. Pitanje vjerojatnosti. No da ipak želi prestati neprestano sve procjenjivati. Čovjek se od ponečega ne može obraniti.

Lišće bjelogorična drveća svjetluca na sunčevu svjetlu. Martin me bespogovorno slijedi.

„Uzet ću je”, odmah kaže. „Koliko?”

„Deset eura noć.” On kimne pa posegne za novčanikom u džepu hlača.

„A hrana?” Pokaže na moju kuću.

„Da”, kažem. „Navečer kuhamo. Ako unaprijed najavite. Trenutačno ste jedini gost.” Spremim novac. Potom se okrenem i odem.

Strašno mi je vruće, kratka majica i flannelska košulja mokre su. Njegov pogled na leđima para mi kožu i dere živce. Naučio sam voljeti ovaj život i ne želim ga više ostaviti. Tko bi to mislio? Prije dvadeset godina još sam potpuno drukčije razmišljao o tome. Kamp na brežuljku, okružen malenim brdima. Poput utvrde. Jelen koji navraća svakoga jutra, a zimi vukovi. Jesen, kada vukovi svoju mladunčad uče loviti, Iga i ja ih promatramo iz svog skrovišta. Posebno Iga voli vukove. Otkad je Jakob napunio deset godina, smije ići s nama. Vučica u međuvremenu dopušta da se do pet metara približimo mladuncima, prije nego što joj se nakostriješi krzno na vratu i pokaže očnjake. Naviknula se na nas. Naučila je da joj u našoj prisutnosti ne prijete opasnost.

U sobi sam primijetio da mi ruke drhte kao da sam danima okopavao vrt. Moram sjesti, razmisliti. Što ako se varam?

Saša, opomenem sebe. Ne boj se.

Moji me roditelji nisu mogli zaštititi. S ceste ih je pomela sila od 100 kilometara na sat i 40 tona.

Nakon toga preostala mi je još samo Iga. Za nju sam bio spreman učiniti sve. Budno i dobrostivo, moje oči i dan-danas bdiju nad njom. Budno i dobrostivo.

Vani je mrak kad ga začujem kako kuca. Ne može biti nitko drugi i sjetim se da sam mu spomenuo mogućnost obroka. Prijeđem preko zaslona i vidim da su prošla dva sata. Dva sata koja su nestala u crnoj rupi. Izravna svjetlost žarulje boli me u očima i u glavi. Više se puta zglobovima prstiju kucnem po čelu.

„Oprostite. Nisam vam htio smetati. Samo...”

„Gladni ste.” On se smiješi. Strašno je simpatičan.

„Uđite. Hajde, uđite.”

Rukama prijeđem preko lica, protrljam si oči. Ne izgleda poput kriminalca. Ruksak, cipele. Skup materijal. Zašto ne hotel ili pansion? Zašto moj kamp? U selu se iznajmljuju sobe.

„*Pierogi ruskie*”, kažem. „Kuhani ili pečeni?”

„Što preporučujete?”

„Pečene.”

„Onda pečene.” On se okrene od šanka, pogledom opipava prostoriju bez procjenjivanja. Isključivo upija

dojmove. To djeluje smirujuće.

Izvadim piroge iz zamrzivača i takve ih bacim na tavu preplavljenu istopljenim maslacem. To se zapravo ne radi. Tako će više imati okus po prženome, a ne pečenome, ali svejedno mi je. Odjednom odlučim da ne želim da se on previše udomači. Na tanjur dodam još dvije žlice kisela vrhnja. Ne stavim peršin.

Smjestio se za stol na sredini prostorije. Svaki i svaka od nas odabrao ili odabrala bi mjesto na kojemu je moguće pritisnuti leđa uza zid.

Odložim tanjur pred njega, stavim vilicu pokraj tanjura pa sjednem k njemu. „Biste li radije bili sami?” Naravno da to ne želi. Posegnem u džep na prsima u potrazi za cigaretom, upitno ga pogledam.

„Izvolite, samo izvolite”, kaže on, umoči pola piroga u vrhnje kao da je to najnormalnije na svijetu. Već je jednom bio ovdje. Poznajem ga. Ne u kampu, ali u selu. Sjećam se da sam ga vidio na jednom autobusnom stajalištu.

„Dolazite li često ovamo?”

On podigne pogled, salvetom prijede preko usta, pro-guta prožvakani pirog.

„Prošle godine. Stanovao sam u pansionu. Ondje su mi preporučili vaš kamp, zbog pogleda i životinja. I istina je. Zbilja vam je lijepo ovdje.”

„Da”, kažem i otkrijem debeli ožiljak na njegovu vratu.

„Nesreća na radu”, brzo odgovori.

„Gdje radite?”

„Policija.” To kaže tek tako. Zaboravim ispuhnuti dim pokraj njega. On kašlje.

„Oprostite.” Odmahne glavom.

„Vaš je posao toliko opasan?”

Smije se.

„Ponekad.”

I ja se smijem.

„A vi? Zar sezona nije pri kraju?”

„Jest, jest. Zapravo više nikoga ne očekujem.”

„A ostatak godine?”

„Prihodi dostaju za ostatak godine.”

To je laž. Tijekom zime nudim turističke obilaske. Ali želim vidjeti hoće li prozreti moju laž, hoće li je primijetiti. Želim moći procijeniti koliko je dobar. I on zaista nakratko zastane, vilicom prepolovi pirog i samo još doda: „To je lijep život kakav ovdje imate. Ovdje vam nitko ništa ne može. A ipak imate prirodu, sunce.” Obojica se smijemo kao da je ispričao šalu. Nakon toga on se u potpunosti posveti hrani. Kao da je ipak sâm. Ugasim cigaretu u pepeljari i vratim se u kuhinju, posegnem za pametnim telefonom i napišem Igi: Moramo se vidjeti. Još danas.

1 Sve

Iga je spustila *longboard* da klizi po podu, tako da se otkotrljao nekoliko metara ispred nje, a ona je kao usput uspjela skočiti na njega. Bio je prvi dan u novoj školi,

prvi dan nastave u novoj školskoj godini. Spustila se s nogostupa na kolnik i vozila pokraj kolone automobila. Netko je zatrubio. Zrak kasnoga ljeta golicao ju je po otkrivenim podlacticama. Asfalt je bio hrapaviji od nogostupa, no put se blago spuštao, tako da je trebala samo stajati na dasci da bi je strmina vukla. Sunčeve zrake škakljale su je po licu. Protrljala je oči. Posvuda su jedna pokraj drugih teturala djeca s velikim školskim torbama. Neka su hodala držeći jednog roditelja za ruku, koji ih je vukao poput malenih pasa na uzici, druga su se međusobno držala za ruke. Stariji su se naslanjali o prometne znakove ili pušili u grupicama skriveni iza reklamnih panoa. Drugi su nosili otvorene udžbenike ispred sebe. Na svakom je stajalištu bio po jedan takav, ili dva, od kojih su se ostali držali podalje. Drugi su ih izbjegavali a da o tome nisu morali ni razgovarati. Između učenica i učenika gurali su se odrasli s aktovkama, kretali su se žurno, ali određeno, prema parkiralištu svog automobila, držeći ključ u ruci poput pištolja. U zraku je visio decentan ustajao miris koji je nagovijestao jesen; povici, pozdravi, psovke nadglasavali su promet.

Na satu pokraj kojega je Iga prošla već je bilo pola osam. Skočila je s daske, odlučila ostatak puta prijeći tramvajem, pa je spremila *board* između naramenica i leđnog dijela ruksaka. Treća škola u dvije godine. Opet novi razred, otprilike dvadeset novih školskih kolegica i kolega. Pa još i nastavno osoblje. Još tri školske godine, 1095 dana, 26 280 sati. Spustila je pogled prema tlu i ugledala žuti cvijet koji se kroz procijep u betonu progurao na svjetlo dana. Iga se sagnula. Njezini su prsti

oprezno prešli preko svilenkastih latica. Iskušenje da ga iščupa bilo je preveliko. Sve je bilo moguće i sve je bilo prolazno. Uspravila se i uputila prema tramvaju. Ovaj će put drukčije, bit će manje upadljiva, češće prisutna, češće držati jezik za zubima. Onda bi svi bili zadovoljni njome. Onda bi njezin otac imao jednu brigu manje. Podignula je pogled prema nebu. Oblaci su poput ptica selica letjeli prema jugu. Za njom su se zatvorila vrata i tramvaj se trzajući pokrenuo. Kakav bi mogao biti, njezin novi razred? A nastavnici? Hoće li im Iga biti draga? Hoće li dobiti klupu samo za sebe ili je barem dijeliti s nekim dečkom?

Zadnji komad puta do škole ponovno se kotrljala, pokraj onih koji su dolazili posljednji i onih koji su kronično kasnili. Naleti vjetra ganjali su prvo otpalo lišće preko ceste. Beton je pod daskom bio gladak. Kao da klizi preko leda. Kao da na svijetu ne postoji otpor.

Na ulazu u školsku zgradu stajao je ravnatelj i kad ju je ugledao, kažiprstom je kucnuo na ručni sat. „Brže, brže”, doviknuo joj je i nasmiješio se. Ona je skočila na noge, zgrabila *longboard* pod ruku i ubrzala korak. Jedan, dva ili tri, mislila je Iga, posljednja prilika, pa je ušla u školu.

„Ove godine pozdravljamo dvoje novih. Dakle. Brzo predstavljanje poimence.” Komešanje se proširi redovima kvadratne učionice, koju zbog skromnih prozora okrenutih prema sjeveru već u rujnu treba osvijetliti neonskim cijevima na stropu. Iga je stigla zadnja, pa je tako sada sama sjedila u vjerojatno najmanje omiljenoj

klupi desno odmah do vrata.

Razrednik, profesor Hochleitner, nakašljao se i popravio svoj sako. Kimnuo je dečku u prvoj klupi. „Sebastian”, odgovorio je on i Hochleitner je nastavio s kimanjem. Imena su šuškala ne dopirući do Ige, sve dok je jedno „Ras” protisnuto između trbuha i grkljana nije prenelo. Činilo se da je i on nov ovdje.

„Kak’o je to ime?” začulo se iz reda iza nje, praćeno mljackanjem. „Jessica! Molim te!” opomenuo je Hochleitner i odmah ga se ispravilo jednim odrješitim „Jess!”. Iga se začuđeno okrenula i ugledala žarkocrvene pune usne, između njih je opušteno virio štapić. „Jess”, ponovio je Hochleitner gotovo poslušno i dodao: „Molim te, makni tu lizalicu.” No činilo se da Jess uopće ne razmatra ideju rastanka od lizalice. Guste smeđe šiške, dvije pletenice, bijela kratka majica iz koje s desne strane viri koščato, preplanulo rame, oko vrata nekoliko tankih kožnatih špagica. Hochleitner je odlučio ignorirati, iako je bilo očito koliko se uzrujao. Nije naviknuo na to da mu se proturječi. Svejedno se nije dalje bavio time, ponovno se okrenuo Rasu. „Ras-pu-tin”, čitao je vrlo polako. „Tako se zoveš?”

„Tako je. Ali svi me zovu Ras”, odgovorio je debeli dečko s pjegama i narančastim uvojcima i pritom buljio u stol.

„Je li to rusko ime?” ustrajao je Hochleitner. Kakvo glupo pitanje, mislila je Iga. „A što drugo”, rekla je i primijetila da je naglas izgovorila misao. Svi su se smijali. Pogled debelog dečka susreo se s njezinim. Bio je to izmučen pogled jer sada je Ras u profesorovu sjećanju

zauzeo istaknuto mjesto. Iga je čupkala obrvu. Barem je bila dobra u matematici.

„A tko si ti?” pitao je Hochleitner tonom koji odra-
sli nabace kad njihova pitanja u sebi sadrže prijetnju i
obećanje.

„Iga Sulkowska”, tiho je odgovorila.

Tant pis, pomislila je Jess i promatrala preplanulost svojih
nadlaktica. Za dva će tjedna izbljediti svi tragovi ljeta i
njezin će si mramorni ten opet prokrčiti put do površine.
Onda je vrijeme bijelih kratkih majica gotovo. Možda
još mjesec dana minica bez najlonki, s dugom majicom i
traper-jaknom, ali bijele kratke majice još najviše tjedan
dana. Iako je u njima izgledala tako dobro. Jednog će
dana živjeti u nekoj zemlji u kojoj si uvijek preplanuo.

Barem nije morala istiskivati prištiće ili mitesere kao
drugi u njezinoj dobi. Izvadila je maleno ogledalo iz
ladice i provjerila maskaru i ruž. Mogla se pouzdati
u svoj izgled. Najljepša u svojoj generaciji, vjerojatno
u svim višim razredima. Iako je Sandra uvijek tvrdila
da nije važno kako žena izgleda. Samo neka se Jess ne
opusti previše s tim.

U stvarnosti su svi znali da je *upravo* ženin izgled ono
što je važno. Izgled i stil. Vjerojatno je stil čak i važniji,
razmišljala je. Uopće nije razumjela što njezina majka
misli pod „opustiti se”: Jess je u svoj nastup ulagala
intenzivan trud i rad.

Pogledima je preletjela djevojke u razredu. Iako su
joj sve nekako bile drage, nijedna među njima nije joj se
svidjela, a sve tek zbog kombinacija poput svjetloplavih

traperica s bijelom bluzom i svjetloplavom pletenom vestom, kamoli ako je neka od njih još imala plavu kosu. Jednostavno nije razumjela. Zar sve one kod kuće nisu imale ogledalo? Majke im nisu skupljale *Vogue*? Njihova braća nisu imala *Playboy*?

Hochleitner je počeo na ploču črčkati jednadžbe. I to već na prvom satu nakon praznika! Nova ga je izbacila iz koncepta. Iako je Jess smatrala da ni ona nema stila, nekako joj je ipak izgledala zanimljivo. Iga.

Jessina susjeda u klupi, Jana, lagano ju je gurnula laktom. Već je na početku sata gurnula papiriće pred Jess. „Falila si mi!” pisalo je na prvom i „Jesi zatreskana?” na drugom.

Jesi zatreskana, ponovila je Jess u sebi, pogledala kroz prozor i poželjela da je ponovno na francuskom Atlantiku, gdje je ovoga ljeta upoznala Tifenn. Tifenn, pomislila je pa je na drugi Janin papirić nacrtala tužni smajličić i gurnula ga natrag pred Janu.

Tifenn je bila dvije godine starija. Tifenn je imala stila. Nijedan lažnjak među njezinom odjećom. Čisti materijali u čistim bojama. Onaj osjećaj kad bi ih dodirнула. Mekano ili grubo, svejedno je, bilo je tako stvarno. Poput sira, vina i kruha. Zašto ne živi u Francuskoj? Kod Tifenn? Što ju je još držalo ovdje? Tifennina koža – mješavina kašmira i svile. Nikad nije vjerovala da neka osoba može biti takva na dodir. Dok se prisjećala, postalo joj je jako toplo pa je podignula ruku. „Da?” reagirao je Hochleitner.

„Moram na WC”, rekla je.

„Onda hajde.”

U 13:50 zvono za odmor najavilo je kraj posljednjeg sata. Ras je čekao da ostali poskoče i pojure u smjeru blagovaonice. U želudcu mu je krčalo. Čitavom se školskom zgradom provukao miris riže s mesom. Odvratno. Ispicao je čokoladni bombon iz ruksaka i strpao ga u usta. Na ploči je pisalo pola zadatka za njemački, roman za koji do sljedećeg sata trebaju ispisati sadržaj, no naslov se više nije dao odgonetnuti. Opet nije slušao i morat će pitati nekoga.

Odjednom je začuo neki zvuk. Izvlačenje i uvlačenje ladice. Ustuknuo je i zamalo se zagrcnuo. Krajičkom oka prepoznao je Igu. Što je ona još radila ovdje? Nije gledao u njezinu smjeru i pravio se da razvrstava svoje stvari, sve dok nije začuo da je otišla. Odjednom je zavladala potpuna tišina. Dok je izlazila, isključila je svjetlo i Ras se odjednom zatekao u potpunoj tami. Žurno je spremio novčanik u džep hlača i napustio učionicu.

Prije tjedan dana ravnatelj je proveo njega i oca školskom zgradom, pripadajućim dvorištem i crkvom integriranom u čitav kompleks. Ras je bio uvjeren da je njegov otac dao visoku donaciju, s obzirom na to kako je ravnatelj plesao oko njih. Nisu razgovarali o tome, ali posljednji incident u staroj školi, osjetio je to, otac je shvatio osobno. Pale su riječi poput „hohštapler” i „skorojević”. „Neću mirno gledati kako vrijeđaju našeg sina, samo zato što smo mi ovdje uspjeli”, čuo je kako otac govori majci. O batinama koje je Ras popio nije bilo riječi u tom razgovoru.

Put od učionice do blagovaonice prolazio je kroz pothodnik, kojem je prethodio dugačak, slabo osvijetljen

hodnik. U njega se račvalo nekoliko bočnih prolaza, koji su bili još tamniji. Savršena zasjeda, pomislio je Ras i zamislio kako ga drugi ondje dočekuju i pljačkaju. Sav se ukočio od te predodžbe. „Gdje si dosad!” viknuo je njegov otac, okrenuo se pa brzim korakom prišao Rasu. Zgrabio ga je za lakat i šapnuo mu vrlo razgovjetno „Nema tamo ništa!” na uho. Ras je kimnuo pa su nastavili dalje.

Viši razredi smjeli su se, u satu nakon zadnje nastave jedinice i prije poslijepodnevnoga programa, koji se sastojao od nadziranoga pisanja zadaća ili sudjelovanja na sportskim aktivnostima, slobodno skitati po školskom dvorištu i oko glavne zgrade. Ići u šetnju, tako je ravnatelj to nazvao i uza smiješak dodao: primjerice po brdu Weinberg. Pritom je izišao, mahnuo Rasu i njegovu ocu, koji su još stajali u auli, da mu se pridruže i pretjeranom im gestom predstavio Weinberg koji se prostirao pred njima..

„A na putu onamo nalaze se naši sportski tereni. Za tenis i nogomet, pa konjički klub, a u zadnjoj prostoriji imamo i bazen, teretanu i saunu.” Rasov je otac neimpresionirano pogledavao s Weinberga u ravnatelja i njegov ručni sat. Na to je ravnatelj dodao još samo da se može otići i u supermarket u kupnju ili jednostavno ostati u učionici.

Ras se jedva sjećao ostatka obilaska. Pohranio si je opciju sa supermarketom kao najsigurniju inačicu provođenja slobodna vremena pa se sad pokrenuo. Spuštene glave pogledima je prije svakoga koraka skenirao nogostup u potrazi za korisnim pronalascima – upaljačima,

privjescima, dugmadi – koje će poslije arhivirati u ormariću za lijekove. Na svaki ulov stavljao bi etiketu s opisom, mjestom i datumom. Oči su mu posebno žudile za svime što je svijetlilo i zablistale su kad je nekoliko metara ispred sebe sa sivila nogostupa podignuo nešto mat zlatne boje. Spustio se na koljena i uzeo ključ u ruke, pružio ga je prema svjetlu, na njemu je bilo ugravirano maleno slovo C.

„I ti ideš do supermarketa?” začuo je glas za leđima. Stisnuo je prste oko ključa i okrenuo se. „Hrana u školi sigurno je bljak. Mogli bismo ići zajedno”, rekla je Iga. Stala je na kraj svoga predimenzioniranog *skateboarda*, odbacila ga u zrak, i dočekala između struka i ruke. Ras je spustio ključ u džep hlaća.

„Zašto?” pitao je i opomenuo sebe da kod kuće na ulov stavi etiketu *Ključ – Ulica Hannah Arendt 56, Nordstadt, 5. rujna 1996*. Jednom će stvari koje nalazi dobiti na vrijednosti. Bilo je samo pitanje vremena. Za 60 godina taj će ključ biti antikviteta, za 120 neprocjenjiv. Iga je slegnula ramenima. „No dobro”, odgovorio je naposljetku, još uvijek začuđen što ga je pitala. „Cool”, potvrdila je. „Podižeš li uvijek stvari s poda?”

Jess je stajala s Rilke-Rainerom i lijepim Sebastianom na parkiralištu iza kioska sa suprotne strane ceste koji stoga više nije bio dijelom školskoga posjeda. Svejedno su prefekti i ravnatelj redovito provjeravali stražnju stranu kioska pa je bilo mudro ostati na oprezu i u pravom se trenutku riješiti užarene cigarete, još prije nego što se netko od redara pojavi iza ugla. Da te tijekom nastave

uhvate s cigaretom, značilo je kaznenu dopunsku nastavu subotom, a nagomilan broj subota mogao je dovesti do izbacivanja iz škole.

Jess si je pripalila cigaretu. Pored nje je Rilke-Rainer recitirao pjesmu. U njoj se radilo o prolaznosti i opadanju lišća. Pritom je Rainera pratio lijepi Sebastian, koji se zatvorenih očiju, spuštene glave, s palcem i kažiprstom na nosu između očiju, zadubio u Rainerovo čitanje.

S pjesmama su počeli prije tri godine, kad im je bilo trinaest godina i kad su se razredi iznova sastavljali. Tada su se Jess, Rainer i Sebastian upoznali. Njih troje bili su jedini koji nisu poznavali nikoga u novom razredu. Svi ostali dolazili su u grupicama od po najmanje četvero. Jess je onomad došla kući i plakala. „Radi se o razini“, objasnila joj je Sandra. „Jednog ćeš dana razumjeti.”

„Znaš li čija je?” pitao je Rilke-Rainer. „Bachmann!” nakon nekoliko je sekundi sam sebi prijekorno odgovorio. „Otkrio sam je ovoga ljeta! Zar nisi pročitala moja pisma?”

„Logično!” odgovorila je Jess i otpuhnula mu dim u lice. „Nešto s vremenom. Oročeno vrijeme.” Rilke-Rainer sada je zadovoljno kimao glavom. Lijepi je Sebastian ispustio svoju cigaretu na pod i obećavajuće zakoraknuo naprijed.

„Tvoj šešir podiže se lako, pozdravlja, lebdi na vjetru, tvoja otkrita glava oblacima se privrgla, tvoje srce ima drugoga posla...”*

---

* Prijevod preuzet iz: *U oluji ruža: izbor iz poezije* / Ingeborg Bachmann; izabrala i prevela Truda Stamać, Meandarmedia 2014., Zagreb. (nap. prev.)

Onomad je na jednom tečaju skijanja odlučeno da su Rainer i Jess potkapacitirani za sport. Nakon samo nekoliko sati učiteljica skijanja izgubila je strpljenje, a druga su djeca poplavjelih usana i stisnutih očiju zurila u njih s podnožja brda.

Kada je Sebastian sljedećega dana istegnuo ligament, Rainera i Jess zadužili su da ga njeguju. Trebali su mijenjati zavoje i družiti se sa Sebastianom, a kako Sebastian nije prestajao jaukati od bola, Rainer je u nekom trenutku donio knjigu iz hotelske knjižnice i počeo je čitati naglas. Bile su to Rilkeove pjesme. Kako ih je čitao, umirivao je ili čak uspavljivao i Jess.

„A Rilke je sad *out*, ili šta?” pitala je. Rilke-Rainer spustio je vjeđe. „Naravno da nije. Ali Bachmann. Mislim da sam se zaljubio.” Obrazi su mu se užarili. Jess je bacila opušak o automobil u prolazu. Kroz grmlje je vidjela kako su Iga i Ras hodali prema supermarketu. Iga je nosila svoj *skateboard* pod rukom. Ras se nespretno vukao pokraj nje.

Možda je Iga ipak imala stila, razmišljala je Jess. Ne onakav kakav se uoči na prvi pogled. Ali moguće je da Jess u svojim dosadašnjim previranjima nije stigla dovoljno daleko? Možda se morala ispraviti?

Dosad je stil smatrala manje ili više dobro razrađenim izrazom osobnosti, ali već joj se kod Tifenn i ponovno sad kod Ige javila sumnja da se u nekim slučajevima, vjerojatno u većini, stil *ne* može odvojiti od osobnosti. Što je osobnost bila zrelija, to je odlučniji bio stil. Pri toj joj je spoznaji tijelom navro takav osjećaj sreće, malo je nedostajalo da zastenje. Stisnula je bedra.

„Imam još jednu, zove se *Igra je gotova*“, najavio je Sebastian i odmah nastavio: „Moj dragi brate, kad sagradit ćemo splav i nebom se spustiti? Moj dragi brate, uskoro puca tereta šav i nas će potopiti.”

Iga je sa svojim *skateboardom* izgledala kao dečki s daskama za surfanje na obali Atlantika. Ovoga je ljeta sama Jess stala na takvu dasku, jedan dečko iz škole surfanja pridržao joj ju je. Odmah je pala u vodu. Na podizanje jedra nije trebala ni pomišljati.

Igina je dugačka plava kosa bila svezana u konjski rep, no nekoliko pramenova svako joj se malo izvlačilo i padalo u lice. Zbog toga je bila potrebna gesta kojom će maknuti pramenove s lica, a nju je Jess primijetila već tijekom školskih sati.

„Baš tužno“, rekao je Rilke-Rainer, Sebastian je kimnuo. „A ti?“ pitao je Jess. Slegnula je ramenima. „Da, svakako.”

Kloparanje teških muških cipela po nogostupu bio je zvuk od kojega su sve troje ustuknuli. Lijepi Sebastian i Jess brzo su zgazili cigarete. Odlučno su se udaljili od stražnje strane kioska i krenuli u smjeru iz kojega se kloparanje čulo, pa natrag prema školskoj zgradi.

Ras je otvorio čokoladu s lješnjacima, najprije je strgnuo papir s nje, zatim aluminijsku foliju. Prvo jedan red za njega. „Hoćeš?” pitao je. Iga je odmahнула glavom. Još tri i pol sata do kraja školskoga dana. Još tri sata tijekom kojih mora sjediti u učionici. Tri sata tijekom kojih se mogla vozikati gradom na svom *longboardu*, pomagati svome najboljem prijatelju Saši pri rješavanju njegovih

zadataka iz statistike ili piti espresso u kafiću u centru grada i pojesti porciju buhtli. Vjerojatno isto sa Sašom.

Ljetos su jednom spontano nekoliko dana i noći skejtali uz gradsku rijeku. Iga na *longboardu*, Saša na svom *skateboardu*. Kada bi se umorili, legli bi na obalu u travu i spavali. U jutarnjim bi satima pretraživali jedno drugo na krpelje i čekali da se otvore kućice na kojima se prodaje pomfrit. Tijela su im bila okupana suncem. Trećega dana jedva da su još morali razgovarati jedno s drugim, toliko su se bili zbližili.

Sada je sjedila na klupi u parku s Rasom i promatrala kako proždire čokoladu red po red, kao da bi se Iga još mogla u posljednjem trenutku predomisli i prihvatiti njegovu ponudu.

Igin je otac tvrdio da Rusima ne treba vjerovati. To je Igi naglašavao u mnogim prigodama. Promatrala je kako Ras oblizuje svoje debele prste. Bilo je nečega nostalgičnog u tome. Kao da je njezin otac imao pojma. Bio je poslovnjak. A Igina ga je majka varala otkad je Iga imala četrnaest godina. Iga je bila uvjerena da su svi to znali i da su svi znali da svi znaju. Njezin je otac, kada bi radio u Poljskoj, nadzora radi svejedno svake večeri telefonirao kući, a majka bi jednostavno pričekala da poziv stigne prije nego što napusti kuću. Iga je voljela svog oca. No on je bio sanjar i neprestano je imao raznovrsne zamisli. Ona ideja s tvrtkom. Bilo je samo pitanje vremena.

Za Igu nisu postojale višeznačnosti. Stvari se događaju i mi ih vidimo. Ljudi donose odluke, a one imaju posljedice. Kada je subotom navečer na majčinoj haljini